

عربستان

مجموعه کشورهای اسلامی

مؤلف

دکتر سید حمزه صفی

(عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۸۱۳-۷

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۳۷۶۳

عنوان و نام پدیدآور: عربستان: مجموعه کشورهای اسلامی / مؤلف سید حمزه صفوی.

مشخصات نشر: تهران: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات؛ مؤسسه آینده پژوهی جهان اسلام، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۴۱۶ ص: مصور (بخشی رنگی).

موضوع: عربستان

رده‌بندی دیویی: ۹۵۳

رده‌بندی کنگره: DS۲۰۴/ص۷ع۴ ۱۳۹۴

سرشناسه: صفوی، سید حمزه، ۱۳۶۰ -

شناسه افزوده: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

عربستان (مجموعه کشورهای اسلامی)

مؤلف: سید حمزه صفوی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)، safavi@ut.ac.ir

موضوع تخصصی: بهنام دنیا-جو- سیما رفسنجانی‌نژاد

عربی: جلد: خورشید فروتن

صفحه‌آرایی: خورشید فروتن

صاحب اثر: مؤسسه آینده پژوهی جهان اسلام (www.iiwfs.com)

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی - مؤسسه آینده پژوهی جهان اسلام

چاپ: اول ۱۳۹۴

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۸۱۳-۷

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا بخش یا عرضه نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سازمان انتشارات

نشانی سازمان انتشارات: تهران- خیابان انقلاب اسلامی- خیابان فخررازی- خیابان شهدای ژاندارمری- پلاک ۷۲، تلفن: ۶۶۹۵۲۹۴۸

مرکز بخش:

خیابان انقلاب - بین فلسطین و چهارراه ولیعصر - جنب مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران - تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.isba.ir پست الکترونیکی: info@isba.ir فروشگاه اینترنتی: www.Jdbookfair.com

مقدمه	پانزده
فصل اول: جغرافیای طبیعی و انسانی عربستان	۲۱
موقعیت جغرافیایی	۲۱
مساحت و شکل کشور	۲۱
همسایگان	۲۲
وضعیت تریه‌گرافی و طبیعی	۲۴
ناهم‌ریها	۲۴
هیدرولوژی	۲۶
پوشش گیاهی و زراعی	۲۸
جغرافیای انسانی عربستان	۲۹
سابقه تاریخی تشکیل جمعیت و حوامی در عربستان	۲۹
الگوی پراکندگی شهرها	۳۰
پایتخت و شهرهای مهم	۳۲
بنادر مهم	۳۳
تقسیمات کشوری	۳۴
جمعیت، ساختار جمعیت و پراکندگی جمعیت	۳۴
ترکیب نژادی و قومی جمعیت	۳۵
مهاجرت	۳۷
فصل دوم: ساختار اقتصادی عربستان سعودی	۴۱
اقتصاد سیاسی نفت و ساختار اقتصادی عربستان	۴۳
تاریخچه کشف نفت در عربستان	۴۵
سیاست‌های نفتی	۴۸
منابع و ذخایر نفت	۴۹

۵۰	 ساختار میادین نفتی عربستان
۵۲	 منطقه بی طرف سعودی - کویت
۵۳	 میدان نفتی فروزان
۵۳	 ذخایر نفتی عربستان سعودی
۵۴	 تولید نفت
۵۸	 مصرف نفت
۵۹	 صادرات نفت
۶۰	 پایانه های صادراتی عربستان
۶۲	 برنامه های نگهداشت توان تولید میادین نفتی
۶۵	 میادین نفتی - حال و آینده عربستان
۶۷	 چشم انداز ظرفیت تولید نفت خام عربستان در افق سال ۲۰۲۰
۷۱	 پیش بینی آینده بازار نفت عربستان
۷۳	 آینده نفتی عربستان بعد از استقلال اندیش آمریکایی
۷۷	 سناریوهای رفتاری عربستان سعودی در زمینه کاهش قیمت نفت در سال ۲۰۱۴
۸۱	 پالایشگاه ها
۸۵	 سرمایه گذاری های شرکت نفت عربستان در خارج از مرزها
۸۵	 منابع و ذخایر گاز طبیعی
۸۶	 تولید و مصرف گاز در عربستان
۸۸	 صنایع گاز
۹۰	 کشف گاز در مناطق ساحلی خلیج فارس
۹۱	 عملیات کشف گاز در منطقه ربع الخالی
۹۲	 سرمایه گذاری در مناطق مشترک گازی
۹۳	 ذخایر نامتعارف گازی (شیل گس)
۹۵	 خط لوله های گازی داخلی

۹۵.....	چالش‌های برنامه‌های گازی عربستان
۹۷.....	بخش صنعت
۹۹.....	شرکت صنایع مادر عربستان سایبک (SABIC)
۱۰۲.....	صنایع پتروشیمی
۱۰۳.....	صنعت برق
۱۰۵.....	صنعت آب
۱۰۹.....	سایر مواد معدنی عربستان
۱۱۰.....	تولید واد - نی فلزی
۱۱۲.....	کانی‌های صنعت
۱۱۴.....	بخش کشاورزی
۱۱۶.....	شاخص‌های مهم اقتصادی
۱۱۶.....	امور مالی
۱۱۶.....	قیمت نفت خام سعودی
۱۱۷.....	تولید ناخالص داخلی
۱۱۹.....	نرخ تورم بر اساس شاخص قیمت مصرف کننده (CPI)
۱۲۱.....	شاخص هزینه زندگی
۱۲۱.....	بودجه
۱۲۲.....	نیروی کار
۱۲۴.....	نرخ بیکاری
۱۲۴.....	دستمزد نیروی کار
۱۲۵.....	بازرگانی و تجارت
۱۲۶.....	میزان ذخایر ارزی
۱۲۷.....	بدهی‌های خارجی
۱۲۷.....	عضویت در پیمانهای اقتصادی و نهادهای بین‌المللی

۱۲۷	عضویت در اتحادیه های گمرکی شورای همکاری خلیج فارس
۱۲۸	عضویت عربستان در سازمان تجارت جهانی
۱۲۹	شاخص های جهانی شدن اقتصاد در عربستان
۱۳۰	آزادسازی اقتصادی در عربستان و مقایسه روند آزادسازی اقتصاد این کشور با ایران
۱۳۲	سرمایه گذاری مستقیم خارجی در عربستان
۱۳۴	خصوصی سازی
۱۳۵	حمایت از بخش خصوصی در بخش پتروشیمی
۱۳۶	رقابت پذیری
۱۳۸	محیط قانونی
۱۳۸	حقوق مالکیت
۱۳۹	حقوق مالکیت فکری
۱۳۹	علائم تجاری
۱۴۰	حق التألیف
۱۴۰	حق انحصاری اختراع
۱۴۰	قوانین سرمایه گذاری
۱۴۱	مراحل سرمایه گذاری
۱۴۲	رسیدگی به اختلافات تجاری
۱۴۳	قوانین مالیاتی
۱۴۳	بازاریابی و تبلیغات
۱۴۵	راهکارهای بازاریابی و فروش
۱۴۶	نظام نرخ گذاری
۱۴۷	زیرساخت های موجود در عربستان
۱۴۷	حمل و نقل
۱۴۷	حمل و نقل

۱۴۷	دریایی
۱۴۸	هوایی
۱۴۹	زمینی
۱۴۹	ریلی
۱۵۰	نظام بانکی
۱۵۳	شرکت‌های مهم
۱۵۳	نظام بیمه‌ای
۱۵۴	زیرساخت‌های ارتباطی
۱۶۳	فصل سوم: سیاست و حکومت در عربستان سعودی
۱۶۳	سابقه تاریخی عربستان
۱۶۳	تاریخ باستان
۱۶۴	دوران صدر اسلام
۱۶۵	تأثیر اندیشه‌های سیاسی وهابیت بر رژیم سیاسی عربستان
۱۶۸	تاریخ معاصر عربستان سعودی
۱۷۴	بررسی هرم سیاسی عربستان سعودی
۱۷۷	قانون اساسی
۱۷۹	قوه مجریه
۱۸۰	عربستان سعودی در دوره حکومت ملک سلمان
۱۸۸	قوهی مقننه
۱۸۸	قوهی قضائیه
۱۹۱	دگرگونی در عرصه‌های سیاسی - اجتماعی و دینی عربستان
۱۹۵	گروه‌های فشار
۱۹۵	القاعده
۱۹۶	سلفی‌ها

۱۹۶	 جنبش اسلامی اصلاح
۱۹۷	 گروه اخوان المسلمین
۱۹۷	 گروه‌های مخالف شیعه
۲۰۱	 محرومیت‌های اقتصادی، اعتقادی و سیاسی شیعیان عربستان
۲۰۴	 سازمان‌های شیعیان
۲۰۴	 سازمان انقلاب اسلامی جزیره العرب
۲۰۵	 حزب الله عربستان معروف به حزب الله
۲۰۶	 سیاست خا، جی عربستان سعودی
۲۰۹	 محورهای سیاست خارجی عربستان
۲۱۲	 قدرت نظامی عربستان
۲۱۵	 تجهیزات نظامی عربستان سعودی
۲۱۵	 نیروی زمینی عربستان سعودی
۲۱۷	 نیروی دریایی عربستان سعودی
۲۱۹	 نیروی هوایی عربستان سعودی
۲۲۱	 گارد ملی عربستان سعودی (SANG)
۲۲۲	 مشارکت و تدارکات
۲۳۱	 فصل چهارم: وضعیت اجتماعی، آموزشی و فرهنگی
۲۳۱	 ارکان فرهنگی و اجتماعی
۲۳۱	 فرهنگ
۲۳۲	 دین
۲۳۳	 تشکیلات مذهبی
۲۳۴	 تاثیر فرهنگ غربی بر فرهنگ عربستان
۲۳۵	 زبان و خط
۲۳۵	 پرچم

۲۳۶	تعطیلات رسمی
۲۳۷	الگوی زندگی
۲۳۸	آداب و رسوم
۲۳۹	طرز لباس
۲۳۹	وضعیت زنان
۲۴۱	هنر و ادبیات
۲۴۱	موسیقی
۲۴۲	هنرهای تجسمی
۲۴۲	معماری
۲۴۳	صنایع دستی
۲۴۳	ورزش
۲۴۴	آموزش، بهداشت و رفاه اجتماعی
۲۴۴	نظام آموزشی
۲۴۷	آموزش عالی
۲۴۸	آموزش دینی
۲۴۹	آموزش زنان
۲۵۰	بهداشت و درمان
۲۵۱	رسانه های گروهی
۲۵۱	رادیو و تلویزیون
۲۵۲	مطبوعات
۲۵۳	خبرگزاری
۲۵۳	انتشارات
۲۵۳	کتاب
۲۵۷	فصل پنجم: صنعت گردشگری عربستان

۲۵۸	وضعیت صنعت گردشگری عربستان سعودی
۲۶۰	شمار گردشگران در عربستان سعودی
۲۶۱	شمار مسافرت گردشگران خارجی به عربستان سعودی
۲۶۲	میزان عایدی عربستان سعودی از گردشگری
۲۶۳	میزان صادرات مربوط به گردشگران خارجی
۲۶۴	میزان هزینه کرد گردشگران خارجی (وارد شدن ارز) به کل واردات
۲۶۴	استراتژی صنعت گردشگری در عربستان سعودی
۲۶۶	مولفه های استراتژی صنعت گردشگری مذهبی عربستان
۲۶۶	جذب شمار بیشتر آنان
۲۶۶	افزایش ظرفیت فرودگاهی
۲۷۰	افزایش ظرفیت های مکان های زیارتی
۲۷۲	مکان های زیارتی عربستان
۲۸۱	توسعه ظرفیت هتلداری، اسکان و حتی های تجاری
۲۸۷	افزایش شمار آژانس های مسافرتی
۲۸۷	توسعه ظرفیت گردشگری غیرمذهبی عربستان سعودی
۲۸۸	نهادهای سازمان های گردشگری مؤثر در توسعه صنعت گردشگری عربستان سعودی
۲۸۸	کمیسیون گردشگری و آثار باستانی عربستان سعودی
۲۸۹	استراتژی ملی توسعه صنعت گردشگری عربستان
۲۹۰	موضوعات استراتژی های توسعه صنعت گردشگری
۲۹۳	جاذبه های گردشگری سیاحت
۲۹۴	مکان های باستانی و تاریخی عربستان سعودی
۲۹۷	پروژه های توسعه ظرفیت گردشگری سیاحتی
۳۰۰	موزه های مهم عربستان سعودی
۳۰۱	تاثیر صنعت گردشگری در بخش های مختلف اقتصادی

۳۰۲	 سهم کلی صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی عربستان
۳۰۳	 صنعت گردشگری و سرمایه‌گذاری
۳۰۳	 صنعت گردشگری و صادرات و سایل زائران
۳۰۳	 سهم کلی صنعت گردشگری در اشتغالزایی عربستان
۳۰۴	 سهم مستقیم صنعت گردشگری در اشتغالزایی
۳۰۷	 سهم مستقیم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی عربستان
۳۱۰	 صادرات، بوطه گردشگران و سرمایه‌گذاری
۳۱۲	 صنعت گردشگری و جذب سرمایه
۳۱۳	 میزان هزینه گردشگران در عربستان
۳۱۳	 موانع و علل کاهش صنعت گردشگری عربستان
۳۱۹	 فصل ششم: تحلیل وضعیت سیاسی، اقتصادی و نظامی عربستان
۳۱۹	 تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای امنیتی پیش روی عربستان سعودی
۳۲۲	 نقاط قوت
۳۲۷	 نقاط ضعف
۳۳۶	 فرصتها
۳۴۳	 تهدیدات
۳۵۱	 تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای سیاسی پیش روی عربستان سعودی
۳۵۱	 نقاط قوت
۳۵۶	 نقاط ضعف
۳۶۳	 فرصتها
۳۷۰	 تهدیدات
۳۷۶	 تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای اقتصادی پیش روی عربستان سعودی
۳۷۶	 نقاط قوت
۳۸۳	 نقاط ضعف

فرصتها ۳۸۸

تهدیدات ۳۹۳

ضمیمه: شاخص‌های آماری عربستان سعودی ۴۰۳

عربستان ۴۰۳

www.ketab.ir

مقدمه

- قبله گاه مسلمانان جهان
- بالاترین ذخیره نفت جهان
- بزرگ‌ترین دولت رانتیر جهان
- دارنده سومین صندوق ذخیره ارزی جهان با ۷۳۷ میلیارد دلار سرمایه،
- از مهم‌ترین شرکای تجاری پنج کشور جهان
- ۳۹ درصد جمعیت زیر خط فقر
- از مهم‌ترین شرکای تجاری پنج کشور جهان
- از مهم‌ترین لابی‌های تأثیرگذار در آمریکا
- از مهم‌ترین کشورهای دارای حکومت بدوی
- از بزرگ‌ترین دولت‌های ناقض حقوق بشر
- بانفوذترین حکومت در بین دولت‌های اسلامی و مسلمانان جهان
- مهم‌ترین حامی مالی صدام حسین رئیس‌جمهور مخلوع عراق در حمله به ایران
- زادگاه و پشتوانه فکری و مالی القاعده و طالبان و گروه‌های تکفیری داعش و ...
- مهم‌ترین حامی تجهیز و جمع‌آوری مزدور از سراسر جهان برای جنگ علیه حکومت بشار اسد

• مصدر اسلام سلفی و مروج آن در جهان اسلام

• دولت عربستان پس از خلأ قدرت به وجود آمده پس از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش نمود مهم‌ترین شریک آمریکا در منطقه و به همراه آن مهم‌ترین کشور تأثیرگذار در جهان اسلام شود.

امروزه در جای‌جای جهان اسلام هر جا که مسلمانان حضور دارند نقش مهم سفارت عربستان و مؤسسات وابسته به آن‌ها انکار نشدنی است.

تا پایان جنگ عراق علیه ایران ایجاد اتحاد علیه ایران و کنترل صدور انقلاب اسلامی در دستور کار دولت عربستان قرار گرفت. پس از تثبیت حکومت در ایران از اواسط دوران ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی تا اواخر ریاست جمهوری آقای خاتمی سیاست تنش‌زدایی، اواسط ریاست جمهوری آقای احمدی‌نژاد تا به امروز سیاست رقابت منفی، منازعه بر پیش‌ستقیم و غیر مستقیم را مقابل ایران پیش گرفت و دشمن اول خود در جهان را ایران معرفی کرد.

دولت عربستان در مرحله‌ی گسترش نفوذ به سطح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی قرار دارد. هجوم نظامی به بحرین، یمن و حمایت مالی، تسلیحاتی، لجستیکی و دیپلماتیک از تروریست‌ها مخالف در سوریه و عراق، این کشور در سیاست بحران مالی، منابع انسانی، مشروعیت و کارآمدی قرار داده است و بستر ساز تحولات مهم آینده نه‌چندان دور این کشور خواهد بود.

کشور عربستان در خاورمیانه و هم‌مرز با خلیج فارس و دریای سرخ واقع شده است. در جنوب این کشور، یمن قرار دارد. این کشور هم‌چنین با عراق، اردن، کویت، عمان، قطر و امارات متحده عربی مرز مشترک دارد. آب و هوای این منطقه، گرم و خشک است و از نظر منابع طبیعی چون طلا، مس، نفت، گاز و آهن غنی است؛ هر چند از نظر جنگل و مناطق جنگلی، کشتزار دائمی و زراعت با فقر روبه‌رو است. مخاطرات طبیعی چون طوفان‌های شن بسیار اتفاق می‌افتند و اغلب گیاهان در واحه‌ها می‌رویند.

اسلام دین رسمی این کشور است و ناگفته پیداست که ارزش‌های دینی در عربستان، فرهنگ و سیاست را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از سال ۱۹۳۲ که سلطنت سعودی بنیان نهاده شد، این کشور، پادشاهی مطلقه داشته است. حکومت و سیاست در عربستان با روی کار آمدن ملک عبدالعزیز در سال ۱۹۳۲ شکل نوینی به خود گرفت و تلفیق ویژگی‌های قبیله‌ای (عامل سنتی) با کمک اقتصاد متکی به منبعی تازه به نام نفت (عاملی مهم در عرصه قدرت در دوران جدید) که چشم کشورهای قدرتمند آن روز را به سوی این سرزمین گرم چرخاند، موجب تقویت موقعیت آل سعود شد. پس از عبدالعزیز تا به امروز شاهد انتقال قدرت در بین پسران وی هستیم و در کنار آن سایر مناصب نیز در بین شاهزادگان تقسیم می‌شود که اکنون به بیش از هفت هزار نفر رسیده‌اند.

در این کشور حزب سیاسی، پارلمان و انتخابات وجود ندارد. نهاد دین از قدرتمندترین نهادهای جامعه است و نوع حکومت در این کشور به صورت پادشاهی در دست خاندان آل سعود است. اقتصاد عربستان، کاملاً مبتنی بر نفت و مستقات نفتی است و دولت بر فعالیت‌های عمده اقتصادی کنترل دقیق دارد. حدود ۳۵ درصد محصولات عمده داخلی به بخش خصوصی تعلق دارد. تقریباً ۴ میلیون کارگر خارجی در اقتصاد عربستان، به خصوص در بخش نفت و خدمات، نقش مهمی ایفا می‌کنند.

قرار گرفتن عربستان در میان دوآبراه مهم جهان یعنی خلیج فارس و دریای سرخ، به این کشور موقعیت ژئوپلیتیکی خاصی بخشیده است، ولی استفاده از هر دو آبراهه صرفاً الزام مساوی است با عبور از «تنگه هرمز» و «تنگه باب‌المندب»، که اولی تحت نفوذ ایران و دومی تحت نظر جمهوری یمن است. در راستای همین مسأله، عربستان سعودی در پی یافتن مسیرهایی جهت جایگزین نمودن تنگه هرمز برای صدور نفت بود؛ چرا که این کشور روزانه حدود هشت میلیون بشکه نفت از این راه صادر می‌نماید. در پی این موضوع، از سال ۱۹۷۵، این کشور طرح تاسیس و ساخت خط لوله نفتی را برای این منظور اعلام و هم‌زمان، مبادرت به سرمایه‌گذاری

کلان در طرح گسترده تأسیس پایگاه نظامی در سواحل خلیج فارس در «قطیف» نمود.

گذشته از موقعیت جغرافیایی ویژه، عربستان به لحاظ فرهنگی نیز اهمیت شایانی دارد. برخاستن دین اسلام از شبه جزیره عربستان و قرار داشتن بیت الله الحرام در مکه و مسجد النبی در مدینه، کشور عربستان، از نظر تاریخی و فرهنگی، در موقعیتی قرار داده است که در نظر بسیاری از مسلمانان جهان، به خصوص مسلمانان خارج از منطقه خلیج فارس، جلوه گاه اسلام واقعی بوده و سردمداران رژیم سعودی، به شکل پرده داران خانه کعبه و جانشینان پیامبر اسلام تظاهر می کنند. در سراسر سال، میلیون ها نفر از مسلمانان جهان، این اماکن متبرکه را زیارت می کنند و عربستان از این بابت، ضمن این که سالانه مبالغ هنگفتی به دست می آورد، نقش میزبان مسلمانان و نمایان امن حرمین شریفین را نیز بازی کرده و از این طریق برای خود اعتبار و امتیاز تحمیلی می کشد. و با بهره گیری از تبلیغات گسترده در میان مسلمانان، از پرستیژ بین المللی مناسبی برخوردار می گردد.

همه این ویژگی های اشاره شده در اول فصول مختلف این کتاب بررسی می شود تا از حاصل آن بتوان با فهم صحیح از عربستان سعودی به عنوان یک بازیگر مهم منطقه ای، در سیاست گذاری های مختلف از داده ها و تحلیل های آن بهره برد. از این رو در فصل نخست، تصویری از جغرافیای طبیعی و انسانی عربستان ارائه می دهیم و سپس بر اساس وضعیت توپوگرافی و طبیعی این کشور، صورت بندی های مختلف را با توجه به هیدرولوژی و پوشش گیاهی و جغرافیای انسانی این کشور را تبیین می کنیم. در فصل دوم، با عنوان «اقتصاد عربستان» با تکیه بر اقتصاد سیاسی نفت و ساختار اقتصادی برگرفته شده از آن بررسی می شود. در ادامه این فصل نیز نگاهی به صنایع گازی عربستان خواهیم داشت و تولید و مصرف و پیش بینی های مربوط به آن را خواهیم گفت. بخش های مربوط به صنعت، معادن، بازرگانی و تجارت و شاخص های مهم اقتصادی سعودی در این فصل مورد مطالعه قرار گرفته است.

در فصل سوم با توضیح تاریخ عربستان در دوره های مختلف تاریخ باستان، تاریخ صدر

اسلام و تاریخ معاصر، شیوه‌های ظهور و ساخت یابی صورت‌بندی‌های مختلف در هر دوران را نشان می‌دهیم. سپس هرم سیاسی در این کشور بررسی می‌شود و دگرگونی‌های اجتماعی - سیاسی به اضافه مطالعه گروه‌های سیاسی و دینی موجود در عربستان آورده می‌شود. در بخش آخر این فصل به مطالعه قدرت نظامی عربستان خواهیم پرداخت.

در فصل چهارم این کتاب که به وضعیت اجتماعی، آموزشی و فرهنگی کشور عربستان اختصاص دارد، نقش دین و فرهنگ در شکل‌گیری هویت مردم این کشور و نقش و تأثیر فرهنگ غربی بر فرهنگ عربستان مورد بررسی قرار خواهد گرفت. سپس نویسندگان در همین فصل با اشاره به الگوی زندگی و آداب‌ورسوم در این کشور به وضعیت زنان و عناصری چون هنر و ادبیات آمرزش، سیاست و رفاه اجتماعی نیز توجه ویژه‌ای مبذول داشته‌اند.

در فصل پنجم با عنوان صنعت گردشگری، به طور مجزا به بررسی وضعیت این صنعت پرداخته خواهد شد. در این فصل مهم‌ترین موضوعات مورد اشاره عبارت است از: مولفه‌های استراتژی صنعت گردشگری مذهبی در عربستان، وضعیت صنعت گردشگری در این کشور و مکان‌های تاریخی و زیارتی در عربستان.

در نهایت در فصل ارزیابی با بهره‌گیری از روش SWOT نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات پیش روی عربستان را در ارتباط با هر کدام از موضوعات سیاسی، نظامی و امنیتی به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌دهیم و به ارزیابی کلی خواهیم پرداخت.

در پایان بر خودم واجب می‌دانم از همکاران خود جناب آقای بهمن سیماجو و سرکار خانم سیما رافستنجان‌ی که در تهیه این اثر تلاش نمودند و جناب آقای حسین صادقی سفیر ایران در عربستان که کتاب را مطالعه کرده و نظرات اصلاحی خود را بیان نمودند و هم‌چنین از جناب آقای کامران کرمی که با دقت به داوری و نقد اثر پرداختند تشکر نمایم.

سید حمزه صفوی

استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

مهر ۱۳۹۴